

**ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
ІМЕНІ МИКОЛИ ЯРМАЧЕНКА НАПН УКРАЇНИ**

Відділ освіти дітей з порушеннями сенсорного розвитку

Легкий О.М.

**ТИПОВА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА З ІНФОРМАТИКИ ДЛЯ 2-4 КЛАСІВ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДЛЯ УЧНІВ З
ПОРУШЕННЯМ ЗОРОВОЇ ФУНКЦІЇ (НЕЗРЯЧИХ)**

«Рекомендовано Вченою радою Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України» (протокол №11 від 16 грудня 2024 р.)

Київ – 2024

Пояснювальна записка

Оновлення змісту вивчення предмету “Інформатика” у загальноосвітніх навчальних закладах пов’язано зі змінами стратегічних напрямків освіти – орієнтації на діяльнісний підхід та формування в учнів важливих життєвих компетенцій. Лише з поширенням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) навчання може мати форми особистісно-орієнтованого, гнучкого динамічного процесу. Розповсюдження нових цифрових медіа й навчальних середовищ обумовлюють зростаючу важливість ІКТ-компетенцій, які сьогодні всюди визнаються одними з ключових в системі освіти.

Зміст навчального предмету «Інформатика» в початковій школі для дітей з порушеннями зору являє собою виклад основ інформаційно-комунікаційних технологій, адаптованих до можливостей і особливостей сприймання у дітей молодшого шкільного віку з порушеннями зору.

Метою навчання інформатиці є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій, ознайомлення учнів з інформаційно-комунікаційними технологіями та формування у дітей ключових компетентностей для реалізації їх творчого потенціалу і соціалізації в суспільстві.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування в учнів уявлення про роль інформаційно-комунікаційних технологій у житті людини;
- формування вмінь описувати об’єкти реальної та віртуальної дійсності різноманітними засобами подання інформації;
- формування початкових навичок інформаційної діяльності, зокрема опрацьовувати та сприймати текстову та графічну інформацію;
- основних навичок роботи з різними пристроями, початкових навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій;
- формування у дітей початкового досвіду використання комп’ютерної техніки для розв’язування навчальних, творчих і практичних завдань, для вивчення інших предметів, а також для соціальних і комунікативних навичок;
- розвиток логічного, алгоритмічного, творчого та об’єктно-орієнтованого мислення учнів.

Вивчення предмету «Інформатика» сприяє формуванню і розвитку у молодших школярів/школярок ключових компетентностей, серед яких можна виділити предметну ІКТ-компетентність, міжпредметні, комунікативні та соціальні компетентності.

ІКТ-компетентність, як предметна, передбачає впевнене критичне та

безпечне використання ІТ-засобів у навчанні й повсякденному житті.

У контексті початкового навчання предметна ІКТ-компетентність розглядається як здатність учня сприймати, обмінюватись та використовувати інформацію в конкретній життєвій або навчальній ситуації.

Предметна ІКТ–компетентність учнів виявляється у таких ознаках:

- в умінні усвідомлювати власні інформаційні потреби;
- виявляти джерела інформації та здійснювати результативний пошук;
- здійснювати аналіз й оцінку якості інформації;
- організовувати та структурувати інформацію;
- ефективно використовувати інформацію;
- створювати й обмінюватись новими знаннями.

В час переорієнтації традиційних концепцій, моделей, форм і методів навчання на нові, сучасні, європейські системи – освіта дітей з порушеннями зору перебуває на стадії реформування. Так, в спеціальній освіті відбувається перехід на інноваційні моделі навчання з акцентом на компетентнісний підхід.

Під поняттям «компетентнісний підхід» розуміємо спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, освітніх) і предметних компетентностей дитини. Результатом такого процесу є формування загальної компетентності особистості, що є сукупністю ключових компетентностей.

Акцент на компетентнісний підхід – це переорієнтація з самого процесу навчання на результат, на формування і розвиток у дітей з порушеннями зору здатності застосовувати знання, уміння і навички у практичній діяльності.

Наріжним каменем процесу навчання школярів з порушеннями зору ефективною взаємодією з комп'ютерною технікою є добір персональних характеристик комп'ютерного середовища, що має здійснюватися висококваліфікованими фахівцями з медицини, педагогіки та психології.

За умови чіткого дотримання офтальмологічних, ергономічних принципів взаємодії школярів з порушенням зору з комп'ютерною технікою, учні здобувають окрім загальноосвітніх знань, умінь і навичок ще й міцні довготривалі знання про персональні потреби та індивідуальні ергономічні характеристики комп'ютерного середовища, що є ефективною пропедевтикою для використання технічних засобів у повсякденному житті.

Актуальним завданням сучасного навчального закладу є реалізація

компетентнісного підходу в інклюзивному навчанні, який передбачає спрямованість освітнього процесу на всебічний розвиток дитини з порушеннями зору, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

Для реалізації компетентнісного підходу в навчанні дітей з порушеннями зору важливо враховувати, що основою формування ключових компетентностей є досвід дитини з порушеннями зору, її потреби, які мотивують до навчання.

Реалізацію поставленої мети та завдань у початковій школі ми пропонуємо за такими **змістовими лініями**: “Я у світі інформації”, “Моя цифрова творчість”, “Комунікація та співпраця”, “Я і цифрові пристрої”, “Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві”.

У рамках змістової лінії “Я у світі інформації” формуються початкові уявлення про інформацію, види інформації (по способу сприйняття) (зорова, слухова, тактильна); інформаційні об’єкти (жива і нежива природа, довкілля, техніка); джерела інформації (телефони, смартфони, плеєри, диктофони, комп’ютери, радіо, телевізори); робота з інформацією (обмін, пошук, використання, обробка, зберігання).

Змістова лінія “Моя цифрова творчість” розкривається через практичну діяльність (індивідуальну і групову) зі створення плану дій, послідовності дій, прикладів повторення та виконання дій за визначеним завданням у повсякденній діяльності. Складання плану із послідовності дій (алгоритму), виявлення в ньому помилок, відповідність очікуваному результату. Послідовність дій, яких потрібно дотримуватись для досягнення поставленої мети, послідовність дій у повсякденній діяльності. Створення простих інформаційних продуктів (алгоритмів, текстів) для творчого самовираження, презентації себе і власної діяльності, використання простих інформаційних засобів.

В основі змістової лінії “Комунікація та співпраця” – ознайомлення із доступними для дитини засобами цифрової та безпосередньої комунікації для гри, спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечного онлайнового чи офлайнового середовища для цього. В умовах роботи у групі учні мають навчитися окреслювати цілі індивідуальної та групової діяльності, розподіляти ролі в межах групи, оцінювати здобутий результат, аналізувати помилки та усувати їх, доброзичливо взаємодіяти безпосередньо та в мережах.

Змістова лінія “Я і цифрові пристрої” реалізовується через

усвідомлення і розпізнавання тих завдань, які можна розв'язати за допомогою цифрових пристроїв, виходячи з їхніх функціональних можливостей (фотографувати, записувати, слухати, відображати, опрацьовувати інформацію тощо). До основних умінь, які формуються через цю змістову лінію, належать розпізнавання простих програмних і технічних несправностей та вміння усувати їх самостійно чи з допомогою дорослих, розуміти обмеження та переваги пристроїв стосовно виконуваних завдань, усвідомлювати, що машини можуть імітувати інтелектуальну діяльність. Ця змістова лінія охоплює вміння організовувати власний робочий простір на фізичному та простому програмному рівні для збереження здоров'я, доброго самопочуття та ефективної діяльності учня/ учениці.

Змістову лінію "Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві" спрямовано на створення безпечних умов для учня / учениці під час роботи з цифровими пристроями і в мережах, що передбачає захист особистої інформації, формування принципів етичного, доброзичливого та відповідального спілкування через мережі, навички і можливості захисту власного інформаційного простору, фізичного та психічного здоров'я.

Вказані змістові лінії передбачають можливу інтеграцію інформатичної освітньої галузі з іншими освітніми галузями через розв'язування дослідницьких завдань, формування наскрізних умінь учнів, інформатичної грамотності та культури.

Результати навчання і пропонований зміст

2-4-класи

Зміст	Очікувані результати навчання
1	2
1. Змістова лінія «Я у світі інформації»	
<p>Поняття про інформацію.</p> <p>Інформаційні об'єкти (жива і нежива природа, довкілля, техніка);</p> <p>Сприймання інформації людиною.</p> <p>Види інформації за способом сприйняття (зорова, слухова, дотикова, нюхова, смакова).</p> <p>Джерела інформації (телефони, смартфони, плеєри, диктофони,</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про об'єкти та джерела інформації; - має уявлення про види інформації та способу її сприйняття: зорова, слухова, тактильна); - розрізняє джерела надходження інформації з навколишнього середовища; - досліджує сприйняття інформації різними органами чуття; - робить висновок щодо виду інформації та способу її сприйняття;

<p>комп'ютери, радіо, телевізори);</p> <p>Властивості інформації. Джерела отримання інформації людиною.</p> <p>Головні/ ключові слова для пошуку інформації в навколишньому середовищі та мережах ("про що я хочу дізнатися?").</p>	<p>- <i>пояснює</i> сприйняття інформації різними органами чуття на основі власних спостережень.</p> <p>- <i>формулює</i> прості інформаційні запити;</p> <p>- <i>пояснює</i>, як сформулювати запит одним словом / словосполученням</p>
<p>Читання інформаційних знаків. Створення власних.-Орієнтування за допомогою інформаційних знаків та позначок на цифрових пристроях і у доступному середовищі. Розпізнавання та зчитування інформації різного виду на носіях та в доступному середовищі.</p>	<p>- <i>групує</i> інформаційні повідомлення за типами даних, що в них містяться (зображення, тексти, відео, звук тощо);</p> <p>- <i>розрізняє</i> носії інформації за їх призначенням;</p> <p>- <i>читає</i> та <i>пояснює</i> запропоновані прості схеми і / або інформаційні знаки й табло в місцях перебування;</p> <p>- <i>впорядковує</i> предмети за заданими ознаками (наприклад, впорядкування списку учнів за датою народження, прізвищ за алфавітом тощо).</p>
<p>Збирання даних (фото-, відео-, аудіо-, текстових, тощо), в тому числі цифровими пристроями, їх фіксування на носіях (папір, диктофон, флешка тощо). Збереження даних та інформації на носіях. Приклади доступних носіїв.</p>	<p>- <i>цікавиться</i> походженням інформації;</p> <p>- <i>наводить</i> приклади фіксування інформації людиною і машиною;</p> <p>- <i>наводить приклади</i> зберігання інформації на пристроях (флешки);</p> <p>- <i>виокремлює</i> інформаційні повідомлення: фото, відео, аудіо, текстові повідомлення.</p>
<p>2. Змістова лінія «Моя цифрова творчість»</p>	
<p>1</p>	<p>2</p>
<p>Подія, послідовність подій.</p> <p>Укладання послідовності кроків.</p> <p>Наслідки порушення плану (алгоритму), послідовності подій у близькому середовищі, готових програмах, іграх.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <p>- <i>встановлює</i> логічну послідовність подій або дій;</p> <p>- <i>переказує</i> послідовність подій та дій (у тексті, явищах тощо);</p> <p>- <i>оцінює</i> ризик порушення послідовності дій (наприклад, під час переходу дороги на перехресті)</p>
<p>Створення плану дій, приклади повторення та виконання дій за визначеним завданням у повсякденній діяльності.</p> <p>Складання плану з послідовності дій, виявлення в ньому помилок, відповідність очікуваному результату</p>	<p>- <i>діє</i> за запропонованим планом, вирізняє пункти плану;</p> <p>- <i>укладає</i> послідовність дій (алгоритм), які потрібно виконати для досягнення мети у повсякденній діяльності;</p> <p>- <i>укладає</i> план дій для виконавця із точними та однозначними вказівками;</p> <p>- <i>формулює</i> очікуваний результат;</p> <p>- <i>змінює</i> послідовності дій для отримання іншого результату;</p>

	- <i>виправляє</i> помилки у плані
Програми та інструменти для створення простих зображень, текстів, музики, запису голосових повідомлень та пісень. Перегляд та використання простих інформаційних продуктів (зображень, текстів, звуків, відео та їх поєднання). Аудіо- та інтерактивні книжки. Прості інформаційні продукти (текст, зображення, звуки) для отримання, передачі інформації або представлення власних ідей, результатів діяльності	- <i>використовує, створює, змінює</i> текст за допомогою цифрових пристроїв та програм; - <i>створює</i> прості малюнки за допомогою цифрових пристроїв та програм; - <i>презентує</i> ідеї та / або результати своєї діяльності за допомогою малюнків, текстів, музики тощо; - <i>читає</i> електронні тексти, <i>додає</i> до них позначки і закладки; - <i>робить</i> фотографії, <i>знімає</i> відео, <i>фіксує</i> звуки, <i>слухає</i> тексти з альтернативних джерел (аудіокниги)
3. Змістова лінія «Комунікація та співпраця»	
1	2
Правила і необхідність їхнього дотримання. Групова робота і лідерство. Оцінювання досягнутого результату власної і групової праці. Допомога інших під час пошуку рішення. Комунікація (однокласники, учитель, батьки, довідники, словники тощо) для пошуку необхідних ресурсів Самостійне виконання визначених завдань; праця в команді з іншими для досягнення спільної мети	Учень / учениця: - <i>перевіряє</i> результати праці, своєї та інших, за запропонованими критеріями; - <i>обґрунтовує</i> причини своїх рішень; - з допомогою інших <i>формулює</i> висновки щодо розв'язання чи нерозв'язання проблеми; - <i>діє</i> за узгодженими правилами під час спільної роботи з інформацією; - <i>встановлює послідовність</i> із запропонованих дій для виконання роботи у групі
4. Змістова лінія «Я і цифрові пристрої»	
1	2
Люди і машини. Інтелектуальна поведінка машин. Передавання інформації від людини до пристрою і навпаки. Цифрові пристрої для навчання, побуту, гри, безпеки, розвитку та збору інформації. Можливості цифрових пристроїв, призначення, вмикання / вимикання, перевантаження. Робоче місце для роботи з цифровими пристроями. Елементарне налагодження програмного середовища під власні	Учень / учениця: - <i>визначає</i> переваги цифрових пристроїв для збирання, зберігання і відображення даних; - <i>вмикає / вимикає, перезавантажує</i> доступні пристрої; - <i>використовує</i> цифрові пристрої вдома, в школі, на вулиці та пояснює їх призначення; - <i>досліджує</i> можливості пристроїв; - <i>експериментує</i> з їхніми функціями;

потреби.	- <i>описує</i> призначення доступних цифрових пристроїв
Організація власного робочого місця за допомогою дорослих; бережливе ставлення до своїх і чужих речей, зокрема цифрових пристроїв; використання програмного середовища для навчальної діяльності та в побутових ситуаціях	- <i>підтримує</i> порядок на робочому місці; - запускає програми, відкриває файли та програми на знайомому пристрої; - розпізнає та описує прості проблеми та збої, які виникають у роботі доступних цифрових пристроїв, звертається за допомогою та підтримкою
Використання цифрових пристроїв та технологій для доступу до інформації та спілкування	- <i>використовує</i> цифрові пристрої для пошуку інформації, творчості та спілкування; - <i>пояснює</i> , у який спосіб люди спілкуються через мережі
5. Змістова лінія «Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві»	
1	2
Правила власної та взаємної безпеки з цифровими пристроями. Організація робочого місця та особистого режиму роботи з цифровими пристроями. Засоби та способи збереження особистої інформації. Пін-коди і паролі (текстові, графічні, цифрові, тактильні, фотопаролі, паролі-зображення тощо), їх призначення та доцільне використання.	Учень / учениця: - <i>дотримується</i> безпечного режиму роботи з цифровими пристроями; - <i>аргументує</i> необхідність конфіденційності паролів; - <i>дотримується</i> правил безпечної роботи з цифровими пристроями та в мережах; - <i>зберігає</i> конфіденційність особистої інформації та пояснює необхідність цього; - <i>звертається</i> по допомогу, коли є сумніви з приводу змісту чи співрозмовника в мережах і реальному житті
Етика спілкування в мережах та в реальному житті, особливості цифрового спілкування. Як уникнути цькування і діяти у випадку образ у цифровому спілкуванні.	- <i>коректно реагує</i> на висловлювання, з яким не погоджується; - <i>розрізняє</i> приватну та публічну інформацію; - <i>виявляє</i> доброзичливе ставлення до інших – безпосередньо та через мережі; - <i>повідомляє</i> дорослих про образи і цькування
Програми та засоби, які полегшують спілкування з людьми з особливими потребами.	- <i>зважає на</i> технічні можливості цифрових пристроїв для спілкування, зокрема з людьми з особливими потребами, поважає приватність повідомлень, толерантно ставиться до відмінностей культур, традицій і різних думок

Рекомендована література:

1. Костенко Т.М., Бабяк О.О. Нова українська школа: методика навчання інформатики в 4 класі осіб з порушенням зору на засадах компетентнісного підходу / навч. метод. посіб. – К., Генеза, 2021. – 144 с.
2. Костенко Т. М. Учні початкових класів із порушеннями зору: навчання та розвиток : навчально-методичний посібник / Т. М. Костенко. — Харків : Вид-во «Ранок», 2020. — 128 с.
3. Легкий О.М. Інформаційно-комунікаційна компетентність учнів з порушенням зору / Костенко Т.М., Гудим І.М., Легкий О.М., Кондратенко С.В. Особливості стандартизації змісту освіти дітей з порушеннями зору: навч.-метод. посіб. - К.: ФОП Симоненко О.І., – 2019. – 180 с.
4. Легкий О.М. Сходинки до інформатики 2-4 класи / Навчальні програми для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей сліпих та зі зниженим зором. – К., - 2014.
5. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22.